

(2) ΠΑΦΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ἡ πέτρα τοῦ Διγενῆ
καὶ τ' ἀδράχτι τῆς Ρήγαινας.

Βορείως τῆς Νέας Πάφου, καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀμαξιτοῦ, παρὰ τὸν λόφον « Φάβρικας, » δέκνυται πελώριος βράχος, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα « Πέτρα τοῦ Διγενῆ ». Εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς ἀγγλικοῦ μιλίου βορείως τῆς πέτρας ταύτης, καὶ πλησίον τοῦ σφαγείου τοῦ Κτήματος ὑπάρχει γρανιτώδης κίων, ὕψους ἐνὸς καὶ ἡμίσεως περίπου μέτρου, γνωστὸς ὡς « τὸ ἀδράχτι τῆς Ρήγαινας ». Περὶ τὰ δύο ταῦτα μνημεῖα πλέκεται ἡ ἀκόλουθος παράδοσις.

« Ἡ Ρήγαινα εἶσθεν τὸ παλάτιν τῆς πάνω στὴν Φάβρικαν. Ὁ Διενῆς ἔθελε τὴν Ρήγαιναν γιὰ γυναῖκα. Ἡ Ρήγαινα εἶπεν του. Ἄν μοῦ φέρῃς νερὸν στὴν Πάφον ἐν νὰ σέ πάρω ἄντρα μου. Ὁ Διενῆς ἔκαμε τότε τὸ πετραύλακον τζαὶ ἔφερε τὸ νερὸν ποῦ τὴν Τάλαν. Ἡ Ρήγαινα, ἅμα ἔφερε τὸ νερὸν, ἐμετάνωσε τζαὶ γέλασε τοῦ Διενῆ. Τότες ὁ Διενῆς ἐθύμωσεν. Ἐστάθηκεν πάνω στὸν Μούτταλλον (λόφον τοῦ Κτήματος) τζαὶ πῆρε μιὰν πέτρα τζαὶ ἔρριψεν τῆς τῆν. Τζαὶ ἡ πέτρα στέκει ὡς τὴν σήμερον, τζαὶ φέρει πάνω τὴν σπαθιὰν τοῦ Διενῆ. Ἡ πέτρα ἐν τῆς ἔμπλασε. Ἡ Ρήγαινα ἐθύμωσεν τζαὶ τζεῖνη τζαὶ ἔρριψεν του τ' ἀδράχτι τῆς, μὰ ἐν τοῦ ἔμπλασεν οὔτε τζεῖνη. »

Ἡ ἀνωτέρω παράδοσις ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων καὶ εἶνε περίεργον, ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὰς δύο μεγάλας φυσιογνωμίας τῆς Ρήγαινας καὶ τοῦ Διγενῆ, αἱ ὁποῖ-

αι ἐπλήρωσαν μὲ τὸ μεγαλεῖον τὴν νῆσον, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ ἀντικείμενον παραδόσεων καὶ ποιητικῶν θρύλλων.

Ἡ Ρήγαινα, ὅπως ἀπέδειξεν εἰς τὴν ἐμβριθεῖ μελέτην τοῦ ὁ κ. Σῆμος Μενάρδος, εἶνε αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη, ἣτις κατὰ τὰς Κυπριακὰς ἐπιγραφὰς τῆς ἀρχαίας Πάφου ὀνομάζετο Φάνασσα « Τὸ ἐπίθετον τοῦτο — Ἀνασσα — ἢ μᾶλλον αὐτὸς ὁ τίτλος ἦτο, τὸ ὑποστηρίζει ὁ κ. Μενάρδος, τὸ σπέρμα τοῦ σωζομένου θρύλλου τῶν Κυπρίων. Ἐφύλαξε δὲ τὸ σπέρμα τοῦτο κάτω ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πλάκα, ὥστε νὰ ἀναπτυχθῆ, ἔστω καὶ μὲ ἄλλον τύπον, καὶ νὰ περιτυλίξῃ τέλος, ὡς ὁ κισσὸς τὰ ἱστορικὰ ἐρείπια, αὐτὸς ἐκεῖνος, κατὰ μοιραίαν εἰρωνίαν, ὁ τάφος ὅπου ἐπίστευσαν κειμένην καὶ διαλυθεῖσαν τὴν Ἀφροδίτην τὴν ἀμαρτωλὴν, οἱ ἱεροὶ πατέρες.

Ὁ δὲ Διγενῆς ὑπῆρξεν ὁ Ἡρακλῆς τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐθνικὸς ἦρωας, ὁ ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἄκρων τῆς Αὐτοκρατορίας. Τινὲς ὑπεστήριξαν ὅτι, Διγενῆς ἦτο ὁ ἠρωϊκὸς αὐτοκράτωρ Διογένης ὁ Ρωμανὸς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἐκδοχὴν ὑπῆρξεν ἡ προσωποποίησις ὅλων τῶν ἀγνώστων ἠρώων, οἵτινες ἀκαταπαύστως ἐφρούρουν, μαχόμενοι, τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ Κράτους. Τὸν Διγενῆ Ἀκρίταν, καὶ ἐν γένει τοὺς ἐθνικοὺς τούτους ἦρωας, ἐξύμνησεν ἡ δημώδης ποίησις τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, ἣτις ἐδημιουργήθη τὸ πρῶτον παρὰ τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Ἀντίταυρον. Ἡ Κύπρος, εὐρισκομένη πλησιέστατα πρὸς τὴν ἑνδοξὸν ζώνην τῶν ἠρωϊκῶν ἀγώνων καὶ τοῦ ποιητικοῦ Κέντρου τῆς Ἀκριτικῆς ποιήσεως, ὑπῆρξε καὶ αὕτη τὸ λίκνον ὠραιωτάτων ποιημάτων, ἐξυμνούντων τοὺς Ἀκρίτας. Ὁ Διγενῆς ἐξυμνήθη ἐν Κύπρῳ ἐπιτυχέστατα καὶ ἔσχε τόσην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὥστε συνεδέθη ἀρρήκτως μὲ τὸν τόπον διὰ παραδόσεων λαϊκῶν, μίαι τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ παροῦσα.